

Åhus

Västergatan

på egen hand

Åhus en modern tätort med medeltida anor

Åhus historia, ursprungligen Aos, vilket betyder åmykning går tillbaka till år 1252. Dock vet man att det längs Helgeå existerade boplatser långt tidigare där handelsmän och hantverkare samlades från hela Östersjöregionen.

Transval är ett sådant område, som vid utgrävningar gett fynd från 700-900-talen och som har stora likheter med fynd från vikingastaden Birka.

På tidigt 1000-1100-talen var Åhus en liten jordbruksby omgiven av åkrar. Först under 1200-talet började utvecklingen ta fart och Åhus utvecklades till en med den tidens mått stor stad. Nu framstod Åhus med en stadsstruktur med vägar och bebyggda tomter. Fynd visar att olika hantverkare levde och arbetade här. I skriftliga källor nämns både spetälskehospital och dominikanerkloster och det är också nu som man finner ordet Stadsprivilegier, närmare bestämt från 1299. Staden utvecklades inte bara som handelsstad utan också som en sjöfartsstad och centrum för fisket i hela östra Skåne.

12-och 1300-talen var oroliga tider i Åhus historia. Det förekom strider mellan ärkebiskopen och kungamakten. För att ge staden skydd byggde man i början av 1300-talet en stadsvall med vallgrav. Vallgraven i sin tur förstärktes i väster och norr med en mur som också senare försågs med flankeringstorn. Trots detta drabbades ofta Åhus av fienden som både plundrade och brände staden. Från att ha varit en viktig medeltida ärkebiskopstad blev Åhus efter reformationen en vanlig handels- och hamnstad.

År 1617 förlorade Åhus stadsrättigheterna i och med Kristianstads grundläggande år 1614. Århundradena som sedan följde var Åhus en tämligen obetydlig ort, dock överlevde den och blomstrade ånyo upp i och med järnvägens tillkomst i slutet av 1800-talet. Nu följde en period där Åhus som ort blev känt för både ål, snus och brännvin. Numera kan man bara använda kändisskapet på först och främst brännvinet

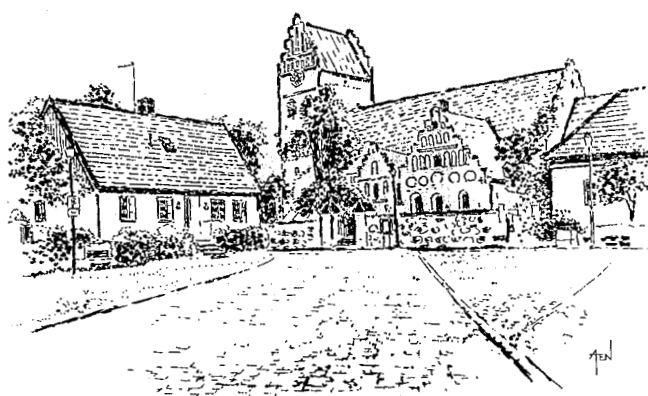
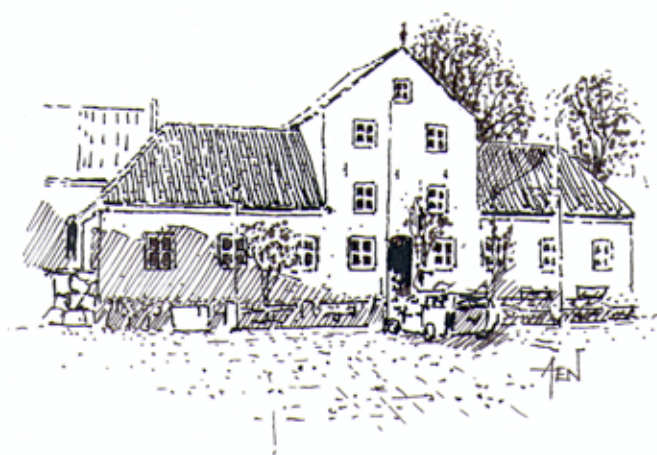
”Det absolut renaste i världen” och så förstås ålakusten med de unika ålabodarna, fortfarande levande kulturminnen.

Idag är Åhus en attraktiv hembygd för ca 10 000 bofasta och lika många tillresande turister under sommarhalvåret, där långa sandstränder och en medeltida stadskärna med många kulturminnen lockar såväl svenska som utländska turister. Åhus har också blivit ett centrum för konst och design med ett antal unga och duktiga konstnärer och formgivare.

Vill du känna de historiska vingslagen så tag dig på egen hand genom gamla Åhus hjälp av den här broschyren och med start vid Åhus vackra Torg

① Åhus museum "Rådhuset"

I alla medeltidsstäder ligger rådhuset vid Torget och så har det också varit i Åhus. Om det nuvarande museet en gång varit rådhus vet vi inte med säkerhet, men sant är dock att museets mittparti är en del av en tegelbyggnad från 1300-talet.. År 1431 talar man för första gången om Rådhuset i skrift. Vad vi säkert vet är, att idag är byggnaden Åhus museum och värt ett besök för att lära mer om Åhus historia och se andra tillfälliga utställningar.

② Mariakyrkan

S:ta Maria kyrka byggdes under senare hälft av 1100-talet på en plats, som var höjd över själva marknadsplatsen, nuvarande torget.

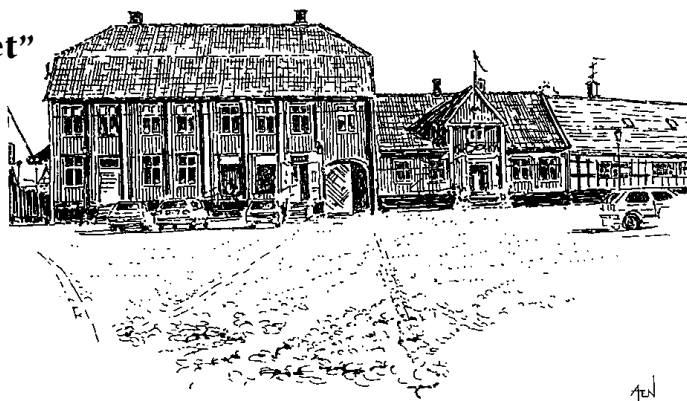
Ända fram till 1600-talet var detta torg mycket större än det nuvarande.

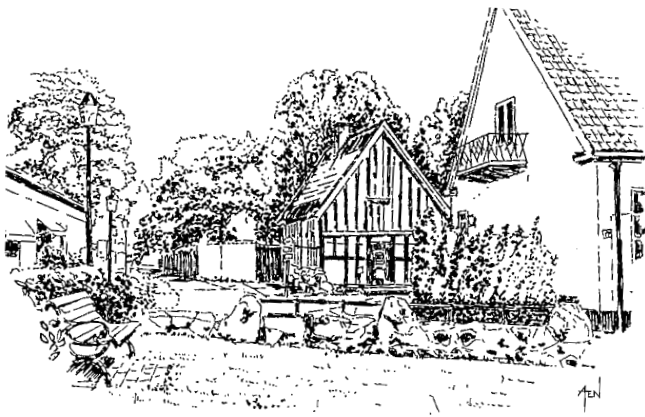
På 1200-talet byggdes kyrkan både om och till flera gånger och man hade då Lunds domkyrka som förebild.

I början av 1900-talet genomgick kyrkan en stor renovering. Sevärt i kyrkan interiört är bl a en altartavla från 1636, ansedd som en av landets förnämsta.

③ Linas Bageri "Otto Ols-huset"

1931 öppnades kafé i Otto Ols-huset. Detta tvåvåningshus var det ena av endast två stycken tvåvåningshus i Åhus på 1800-talet. Huset uppfördes 1799 av en tullkontrollant. 1687 hade en sjötullsinrättning bildats med förstärkt tulljakt och tjänstemän bygger nu ståndsmässiga hus kring torget. Idag inrymmer huset fortfarande ett bageri med begränsat öppettider.

④ Kungsstugan

Ursprungligen ingick nuvarande Kungsstugans båda rum i en gästrumslänga som tillhörde en borgargård från 1600-talets början.

Denna byggnad lades sedan till prästgården. Att denna lilla stuga fått namnet Kungsstugan går tillbaka till en historia i folkmun, som berättar om hur den svenske kungen Karl XI räddas undan de hemska danskarna. Danskarna som jagade kungen fick tips om kungens besök i prästgården och omringade då byggnaden.

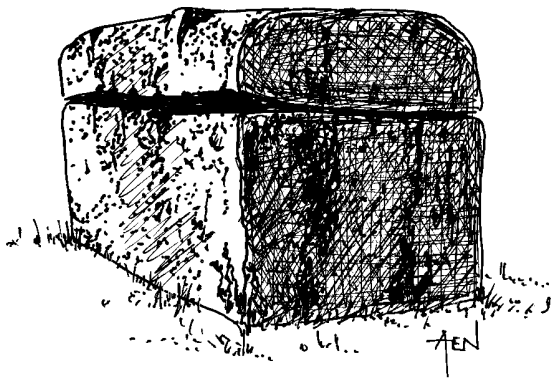
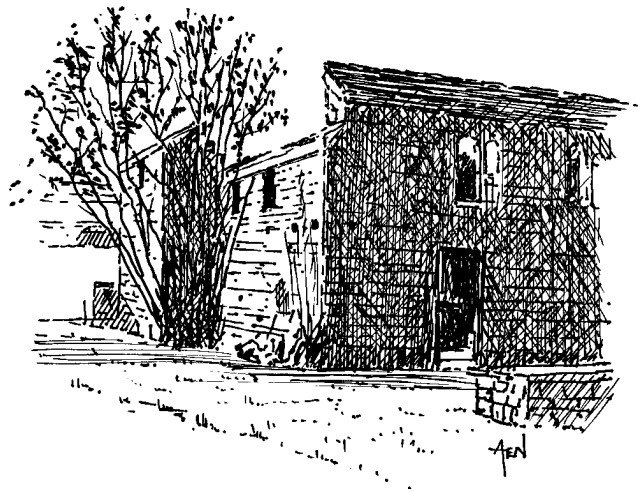
Den rådige prästen gömde emellertid kungen ovanpå spjället i skorstenen och danskarna kunde inte fånga sitt byte.

Takmålningarna i stugan är ett av landets bäst bevarade prov på borgerlig renässanskonst.

⑤ S:ta Annas kapellruin

Resterna av detta kapell tillhörde det år 1524 instiftade S:ta Annas Hospital. Hospitalet var en Barmhärtighetsstiftelse som omfattade kapell, sjukhus, ålderdomshem och härbärge för resande och pilgrimer. Stiftelsen hade skyldighet att utan ersättning ta hand om sjuka och fattiga. Grundaren var den danske Claus Denne.

1569 eldhärjades S:ta Annas kapell och hospital men återuppbyggdes. Sista gången man nämner hospitalet är 1625 då man tvingats slå igen stiftelsen eftersom Åhus förlorat sina stadsrättigheter.

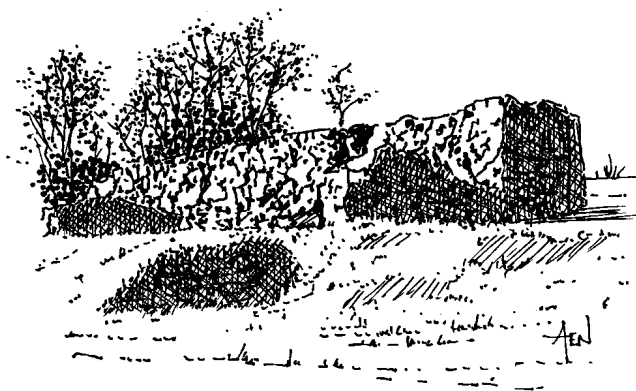
⑥ Sarkofagen

I mitten av 1900-talet upptäckte man söder om Revhaken rester av ett skepp på ca 3 m djup och med en last av stensarkofager med lock. Vraket är vid lågvatten synligt på botten än idag. 1958 bärgades denna sarkofag med lock och det är den största som väger mellan sju och åtta ton. Efter upptagningen rengjordes och torkades den i Spritans reningsverk och har nu fått sin plats här vid S:ta Annas kapellruin. Naturligtvis är sarkofagen förknippad med många sägner.

⑦ Vin & Sprit "Spritan"

Den 17 nov 1906 stod spritfabriken och den 40 m höga skorstenen klar och det tog inte lång tid förrän man i folkmun talade om "Spritkyrkan" pga det 27 m höga klocktornet som har stora likheter med Mariakyrkan rent arkitektoniskt.

Åhusborna är än i dag mycket stolta över sin vackra spritkyrka, stoltheten ligger inte bara i byggnaden utan över den utveckling som företaget haft, med ett hot om nedläggning i början av 70-talet, till den succé som man fick med produkten Absolut Vodka, känd i nästan hela världen.

⑧ Slottsruinen Aose hus

Slottet Aose hus byggdes i mitten av 1100-talet. Byggherre var ärkebiskopen Eskil. Slottet låg på en holme som omgavs av en mur och en vattenfylld grav med en vindbrygga som förbindelse. 1569 intog hertig Karl Åhus och raserade då slottet som sedan aldrig blev återuppfört. I slutet av 1800-talet grävde man fram resterna av slottet ur den flygsand som hade täckt ruinen i hundratals år.

Slottet var en gång 30 m långt och 10 m brett och hade minst två våningar

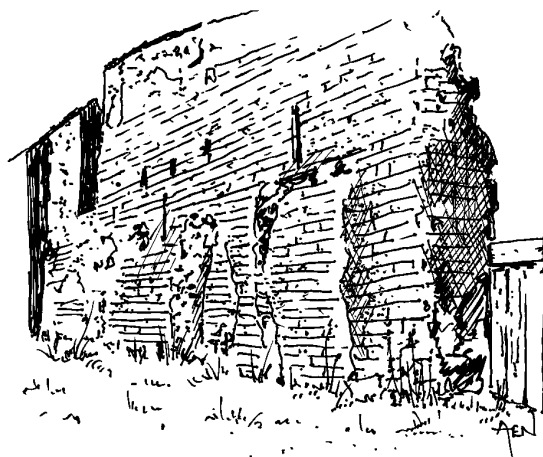
⑨ Klosterruinen – Åhus kloster

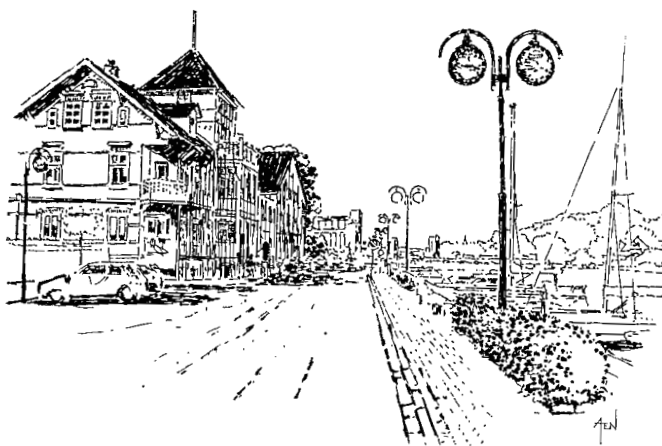
År 1243 uppförde ärkebiskop Uffe Thrugotsen ett dominikankloster som snabbt blev en av de främsta läroanstalterna i nordn.

Man förmodar att klosterbyggnaden varit placerad kring en öppen gård som sträckte sig fram till ån.

Reformationen på 1500-talet satte stopp för klostrens historia. I Åhus innebar det att klostret kom under kronan och man börjar benämna klostret som Åhus gård.

På 1600-talet började byggnaden förfalla och raseras och idag återstår endast en tegelmur.

⑩ Hamnpromenaden

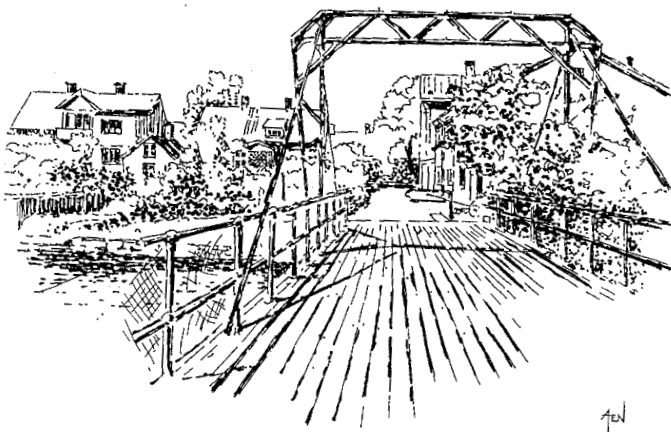
Hamnen har i Åhus historia alltid haft en stor betydelse. Arbetet med att ge Åhus en riktig hamn inleddes 1847. Den första ångbåten som trafikerade kanalen hette Christian IV och den bedrev passagerartrafik mellan Åhus o Kristianstad. Yrkestrafiken idag är inte så stor men väl viktig är hamnen turistiskt som småbåts- och gästhamn.

Hamnpromenaden i dag fylls sommartid med människor som flanerar eller njuter av en god måltid på några av restaurangerna.

⑪ Gästgivaregården

Åhus Gästgivaregård uppfördes troligen 1737 men redan i slutet av 1600-talet har det funnits ett gästgiveri i Åhus, men man vet ej säkert var det låg. En kunglig förordning fastslog att det ej fick vara mer än 2 mil mellan gästgiverierna i Skåne. Den nuvarande huvudbyggnaden uppfördes i mitten av 1800-talet medan matsalsbyggnaden är från slutet av 1700-talet.

Åhus Gästgivaregård blomstrade tidigt och här har många personer inmundigat den utsökta feta ålen från Hanöbukten.

⑫ Gamla Äspetbron

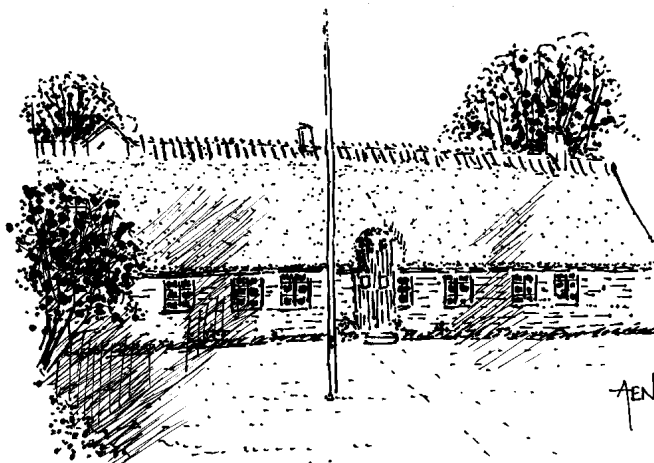
1908 uppfördes en svänghjulsbro till Äspetsidan av Åhus. Tidigare hade man tillgång till en färja som transporterade både fordon och personer.

Att nyttja bron kostade pengar och det fanns även en brovaktsstuga. Avgiften togs upp av brovakten och det första året kostade det 5 öre T&R. Brovakten fanns kvar till början av 1900-talet och idag fungerar bron endast som en gång- och cykelbro. En ny bro togs i bruk väster om den gamla

⑬ Repslageriet

I Åhus har det funnits repslagare alltsedan medeltiden, men ändrade förutsättningar för fisket i Hanöbukten tvingade repslageriet att slå igen sitt företag 1966. Åhus Repslageri hade då varit det enda kvarvarande i sitt slag i landet

Strax intill ligger en bevarad tobakslada. Även den är ett minne av den tid då det fanns ca 100 odlingar av tobak. Idag förvaltar S:ta Annas gille både repslageriet och tobaksladan och man har även inrett museum med en minitobaksodling.

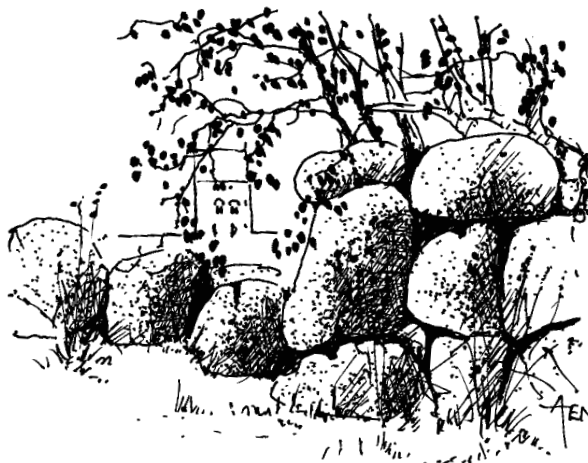

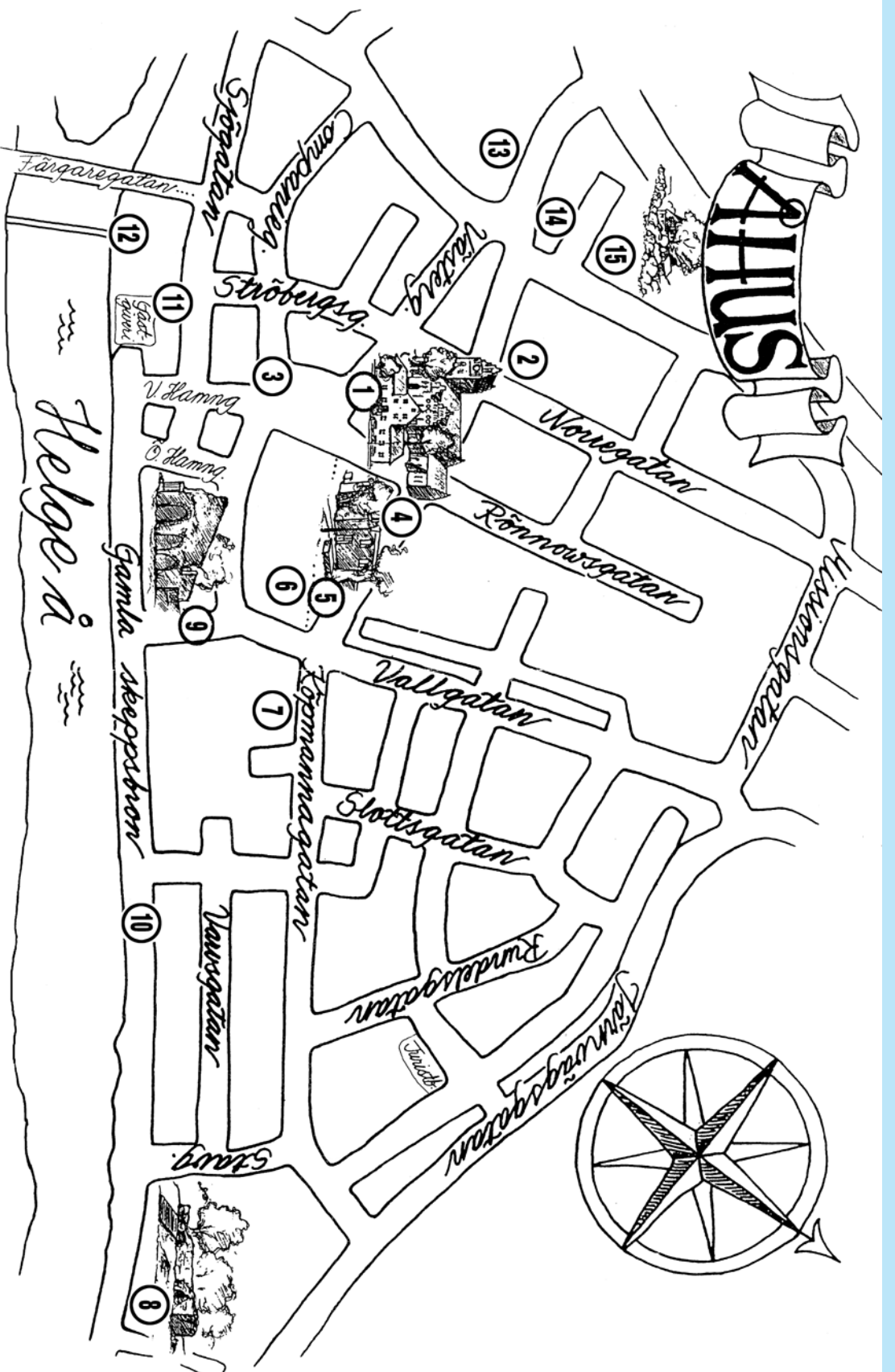
⑭ Anders Håkansgården

Denna släktgård är känd från 1700-talet men på 1800-talets mitt fick den sin nuvarande placering och utseende. Den siste ägaren var Anders Andersson men det var hans fader som gav namnet till gården, Anders Håkansson. Idag förvaltas den av hembygdsföreningen S:ta Annas Gille och fungerar som en hembygdsgård och med allmänna visningar under sommarperioden

⑮ Stadsmuren med Västerport

På 1400-talet blir staden Åhus befäst med en stadsmur och en flera våningar hög port med vindbrygga i väster. Än i dag kallar man platsen Västerport. Porten och vindbryggan finns ej mer kvar men resterna av stadsmuren går att beskåda. Näst stadsmuren i Visby anses denna vara landets bäst bevarade medeltida stadsmur

1. Åhus Museum "Rådhuset"
2. Mariakyrkan
3. Linas Bageri "Otto-Olshuset"
4. Kungsstugan
5. S:ta Annas Kapellruin
6. Sarkofagen
7. Vin & Sprit "Spritian"
8. Slottsruinen Aose hus
9. Klosterriinen-Åhus Kloster
10. Hamnromenaden
11. Gästgivaregården
12. Gamla Äspetbron
13. Repslageriet
14. Anders Håkangården
15. Stads-muren med Västerport

För mer information kontakta Åhus Turistbyrå
 Järnvägsgatan 7, Box 63, 296 21 Åhus
 Tel 044-13 47 77. Fax 044-24 38 98
 e-post touristinfo.ahus@kristianstad.se

Turism Kristianstad, Gunnel Ahbeck, teckningar Anders Nordquist.
 Tryck GI-Tryck i Kristianstad AB 05.11123